

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Poselsko vprašanje.

Med najbolj žalostna poglavja našega kmetijstva spada poglavje o kmetijskih poslih. Povsod se čujejo tožbe o pomanjkanju poslov. Vse, kar čuti količkaj moči v sebi, obrača hrbet kmetiji in kmetijskemu delu in gre v mesta, v industrijske kraje na Nemško in v Ameriko. Doma pa ostaja kmetija brez zadostnih delavnih moči.

Mesta se polnijo, domača gruda ostaja le za silo obljudena in obdelana. Vsak, kdor je navezan na poselsko delo, toži, da mu ni izhajati, ker ne more dobiti delavnih moči. In še te, kar jih ima, so slabe in drage.

V takih razmerah nastaja zopet in znova opravičeno vprašanje, kaj bi bilo storiti, da se izboljšajo poselske razmere.

Za izboljšanje poselskih razmer se ni storilo do danes še čisto nič. Vse kar imamo v tem pogledu v rokah, je poselska postava iz l. 1858, ki se je v marsičem preživela in katere se ne drže ne posli, ne županstva. Postava sama na sebi, v načelu namreč, ni slaba, ampak je žalibog med postavami, ki velja bolj na papirju kakor v resnici. Na vsak način bo treba tudi poselsko postavo današnjim potrebam primerno izboljšati; posebnega vspeha pa ni pričakovati edino le od postave. Po sosednjih deželah so že pre naredili prvotne poselske postave, sprejeli so vanje prav dobra določila, ali tudi po teh krajih trpe zaradi pomanjkanja poslov. Industrija, veleobrta daje boljši zaslužek kakor ga mora dajati kmetija in tako se peha vse le za denarjem in naj je delo še tako nevarno in nezdravo. S poselsko postavo se utegne marsikaj na bolje obrniti — v slučaju seveda, ako jo bodo naša županstva povsod dosledno izvajala — ali sama ne bo zamogla rešiti važnega vprašanja o zboljšanju poselskih razmer.

Tu je treba tudi drugih pogojev in drugega dela. Ustvariti bo treba ugodnejši položaj za kmetijske delavce in posle. Z zavarovanjem za starost in onemoglost se bo veliko doseglo, da se bodo kmetski sinovi in dekleta raje držali domače grude. Pridobiti za domače delo bi jih trebalo pa tudi na druge načine. Na vsak način bi se moralo pričeti s primernim vzgajanjem že v ljudski šoli. Tam bi bilo položiti prvi temelj. Saj ni naloga ljudske šole samo to, da jih nauči brati, pisati in računati, ampak da jih tudi vzgaja za kmetijski poklic in da porabi vsako priliko, da neti v njih ljubezen do domače grude in do kmetijskega dela. Veliko dobrega bi se pa po našem mnenju doseglo s primerno organizacijo poselskih posredovalnic, ki bi morale obsegati vso deželo in ki bi se morale pričeti pri občinah. Marsikateri fant gre po svetu, ker ne najde doma primerne službe. V do-

mači vasi noče služiti, druge službe mu pa niso znane. Prepuščen je v tem pogledu sam sebi. Kako rad bi ga dobil gospodar iz drugega kraja proti primerno dobri plači, ki pa tudi ne ve zanj, ker manjka potrebnega posredovanja. In tako se izgubi fant v tujo deželo na škodo domačemu gospodarstvu. Takih in enakih izgledov je vse polno in vsi kažejo, da bi trebalo kaj izdatnejšega storiti glede posredovanja kmetijskih in poselskih služb. Prva posredovalnica naj bi bila pri županstvu občine in te posredovalnice naj bi bile organizirane v primerne celote. Županstvom bi narastlo s tem nekaj več dela, toda hvaležnega dela za napredek našega kmetijstva. -r-

Gorjanski pašniki.

„Lepa živina se izredi na paši,“ to je nekaj starega. Najlepšo plemeno goved imajo po krajih, kjer se živina od mladih nog pase. En sam pogled v naše planske kraje ali pa v nemške dežele ob Severnem in Vzhodnem morju nam to spričuje. Po teh krajih imajo najlepšo živino, ker se živina pase in ker ima po ondotnih travorodnih krajih prav dobro pašo. Švicarji se ponašajo s svojo simodolsko in rjavo šviško živino, ki jima ni para in ki se kosata za prvenstvo. Dobra paša, ki jo imajo po teh krajih, napravlja pri živini boljše in lepše rast, lepe životne oblike, ustvarja pa tudi boljše lastnosti za užitek. Ves drugačen je pa položaj, če moramo živino od mladega v hlevih rediti. Pri hlevski reji se kažejo pomanjkljive telesne oblike pa tudi pomanjkljiv užitek, zlasti če mora živina prebivati v tako slabih in nezdravih hlevih, kakor jih nabajamo po naših krajih.

Prav zaradi tega, ker je naša živina še pomanjkljivih životnih oblik, jo izboljšujemo z vpeljavanjem tujih plemenjakov. Gotovo je, da bi se dalo tudi pri nas marsikateri desetak prihraniti v deželi, ko bi se kaj več storilo za povzdigo živinoreje in ko bi se tudi pri nas ustvarili pogoji za boljše rejo. V tem oziru je postalo vprašanje o pašnikih tudi pri nas važno. Pri nas bi se morali dobiti saj za mlado goved pripravni pašniki. Ako bi se naši gospodarji za to stvar bolj zanimali, gotovo bi se dali marsikje dobiti ozir. napraviti potrebni pašniki, kjer bi se lahko izrejala mlada plemena goved. V tem oziru bo treba še marsikje zastaviti naše moči, ako bomo hoteli kaj dobrega doma izrediti in ako se bomo hoteli tudi glede naše živinoreje osamosvojiti.

V novomeškem okraju bi se precejšen korak v povzdigo živinoreje napravil, ako bi se dobile v zakup gorjanske košenice, ki so last rupčvrške in poganske grajščine in ako bi se na tem prostoru napravila planina za mlado goved. Te košenice so sedaj slabe, ker se ni ne gnoje in ne obdelujejo. Uživajo jih kmetje iz Gaberij, ki imajo le pičle dohodke od njih. S primernim gno-

jenjem in obdelovanjem bi se dale izboljšati in predelati v dober pašnik za mlado goved. Lahko bi se na njem izrejal plemenjake, ki jih rabimo v našem kraju in ki jih sedaj iščemo po drugih krajih. Lahko bi se prirejela pa tudi druga plemena goved. Te košenice so se ponudile kmetijski podružnici v zakup s tem namenom, da se napravi ondi planina za mlado goved. V nedeljo 14. t. m. se vrši zaradi teh košenic posvetovanje interesentov v Kandiji in sicer ob 10. dopoldne pri g. županu. Ako se prizadeti interesenti odločijo za napravo take planine za mlado goved, potem se bo moralo ustanoviti živinorejsko zadrugo, ki bo ukrenila vse potrebno, da se pridobije potrebna sredstva za izvršitev te namere. -r-

Politični pregled.

Državni zbor nima javnih sej, samo odseki se posvetujejo o raznih zakonskih načrtih. Važne so obravnave o socialnem zavarovanju. Da bi drž. zbor redno deloval, ni pričakovati, dokler se stranke o delozmožnosti ne sporazumejejo.

Pogajanja radi morebitne sanacije položaja se nadaljujejo cel teden. „Slovansko Unijo“ je sklical dr. Šusteršič na petek dopoldne, ker kaže, da utegnejo pogajanja stopiti proti koncu tedna v odločilni štadij. O vsebini pogajanj se pa, kakor rečeno, ne vé prav nič in je le, kar razni listi o tem pišejo, golo ugibanje. Le eno stoji: „da je „Slovanska Jednota“ tako edina, kakor še nikdar poprej.“ In to dejstvo jamči, da se končno reši položaj ugodno za Slovane, če tudi se utegne kriza še nekoliko vleči. Dolgo pa do odločitve ne more trajati — kajti do novega leta mora biti sklenjen proračunski provizorij in druge „državne potrebe“.

Da bi se sporazum dosegel, je važna avdijenca pri cesarju od srede, kamor so poklicani gališki deželni maršal Badeni, ces. namestnik dr. Bobrzinski in poljski minister dr. Dulemba. Poljski klub namreč noče, da bi moglo ministrstvo vladati samo s § 14. Vlada hoče namreč preprečiti tak sklep. Če se Poljaki izreko zoper § 14, odstopita poljska ministra — in ministrstvo je v novi zagati. Vse kaže, da bo moralo ministrstvo odstopiti. Zoper Slovane se pač ne bo moglo dalje vladati. Že dosedaj so se jim storile prevelike krivice. Upajmo, da bo „Slovanska Jednota“ tudi čez ta zamotani položaj previdno prejadrala.

Na Goriškem bo nadomestna volitev za deželni zbor po umrlem poslancu Jeriču, ki je tako nesrečno padel, da si je razbil lobanjo in vsled tega umrl. Brezdvomno zmaga S. L. S., kateri je pokojni Jerič pripadal.

Ogrsko. V zadnji Weckerlovi avdijenci pri cesarju in pri njegovih posvetovanjih z Bienertom in Aehrenthalom je bil govor o Weckerlovem načrtu, kako rešiti ogrsko krizo. Govor je bil 1. o popolnem sporazumljenju z avstrijsko vlado, o vseh vprašanjih, ki se tičejo Avstrije, 2. o garancijah, da Košut s polovico neodvisne stranke podpira novo ogrsko vlado, ki naj bi bila sestavljena iz vseh dela hotečih parlamentarnih strank proti Justhovi skupini, 4. o vojaških koncesijah, katere naj bi dal vladar Mažarom. Že prevladuje mnenje, da se bo cesar udal, in Mažarom marsikaj privolil.

Med Rusijo in Avstrijo se utegnejo razmere poslabšati, ker se je minister Izvolski nekoliko izjavil o tajnih pomenkih glede aneksije Bosne in Hercegovine. Ako se objavijo diplomatska pogajanja, se bo Rusija še bolj odtujila Avstriji v očigled dejstvu, da se je ruski car vsled zadnjega svojega obiska še bolj približal Italiji in Franciji. Trozveza bi se skrhalo, ker Italija komaj z eno nogo v njej stoji.

Iz Turčije poročajo, da so na sledu veliki zaroti proti Mladoturkom. Zarotniki so civilisti in vojaki, ki niso zadovoljni s sedanjo mladoturško vlado.

Krečansko vprašanje hoče Turčija rešiti v svojem zmislu. Velevlastim je naznanila, da se Grška ne sme nič umešavati v krečansko upravo.

Na Grškem še zmiraj vre. Ost nezadovoljnežev je naperjena proti kraljevski rodbini. Ne samo v Atenah, nego tudi po deželi prebivalstvo soglaša s protidinastičnimi častniki. Grški prestolonaslednik, ki je došel v Potsdam, ostane radi sumljivih grških odnošajev, še dalje na Nemškem.

Španci so menda svojo vojsko s Kabili v Maroku končali. Ker imajo zdaj liberalno ministrstvo, so se prekucuhi tudi nekoliko pomirili.

Ruski car je potrdil pravila „Rusko-slovanske trgovske banke“, ki bo lahko imela podružnice po vseh slovanskih pokrajinah. Akcijska glavnica znaša za sedaj 5 milijonov rubljev. V bankino vodstvo bodo poklicane razne osebe iz vseh slovanskih pokrajin po razmeri od njih uplačane glavnice.

Francoski škofje so izdali pastirski list, v katerem svaré stariše, naj ne dajejo otrok v brezverske šole, v katerih se „Bog“ ne sme niti omeniti. Zdaj jih zato namerava francosko učiteljstvo tožiti pred sodiščem.

V Perziji se revolucija še ni polegla. Revolucionarji so zasedli mesto Ardebyl ter ga oropali.

V Koreji se je z umorom japonskega ministra Ito začela ustaja, ki se širi po vsej deželi zoper japonsko strahovlado.

Zabavi in pouku.

Profesor dr. Josip Marinko.

(Dalje.)

Dr. Marinko — profesor.

Knez vladika Pogačar je kot velik čestitelj vede in umetnosti želel po vseučiliščih vzgojiti več duhovnikov, ki naj bi potem na slovenskih srednjih šolah kot profesorji poučevali tudi v profanih strokah — osobito še z ozirom na dejstvo, da je bilo pred 30 do 40 leti premalo rojenih Slovencev na profesorskih stolicah. Iz raznih vzrokov — mej drugim tudi ta, da je moderni tok vedno bolj odrival svečenstvo — se taka škofova nakana ni udeležila. Vendar je pa ena stolica — veroznanstva — škofu na razpolago.

Znano je, da se je novomeška gimnazija po l. 1870 podržavila tako, da so, ko so frančiškanski profesorji večinoma odmrli, na njih mesto stopile posvetne moči. L. 1883 je bila izpraznjena tudi stolica za verouk. Škof razpiše zanjo konkurz z izprašano močjo. Pozove k skušnji tudi mestnega kapelana pri sv. Petru dr. Marinkota, kateri se ni kanil vdeležiti tega konkurza, a vsled želje škofove se je vdal ter zopet moral poseči po knjigah, da si osveži zahtevano tvarino. In res z izbornim vspehom dovrši zadnjo preskušnjo.

Bil je imenovan za veroučitelja na c. kr. višji gimnaziji v Novem mestu.

Tedaj blizu tam, kjer mu je bil ob Krki odkazan prvi službeni delokrog v Kostanjevici, mu bo v povse drugačnih razmerah delovati v Novem mestu, katero je že tedaj slulo, da primerno ne umeva svoje vodilne vloge kot središče zapuščene Dolenjske. Mladi doktor, vnet za vse lepo, dobro in blago, vidi pred seboj, da ga čaka težka naloga. A zaupaje v božjo pomoč sluša klic svojega nadpastirja, želi vstreti njegovim plemenitim intencijam vedoč, da ga po predstojnikih kakor Samuela zove Gospod. Z najboljšimi sklepi v srcu pride dr. Marinko v Novo mesto ter nastopi svojo učno stolico dne 1. oktobra 1883.

Čuli smo od mnogih njegovih bivših učencev, da je njegov učni nastop napravil najboljši utis. Svojo stroko veroznanstva in sicer najvažnejšo za človeško življenje — je smatral prav resno; šablonstva ni bilo opaziti, vse kretanje je kazalo življenje hotoč isto vzbuditi v mladih srcih, za utise tako vsprejemljivih. Knjiga je bila učencem le kažipot, ogrodje, pristo predavanje profesorjevo je teklo gladko, živa beseda njegova je dala včasih pusti tvarini pravo življenje. — Znano je, da je učna birokracija morda še od Jožefovih časov vzdržavala pri veroučiteljih pismene nemške ekshorte, katere so morali pri službi božji čitati dijakom. Kaka nezmisel! Profesor Marinko videč škodljivost tacega predpisa, se brevi manu otrese teh spon ter začne oznanovati besedo božjo v materinščini ter tako zadene na pravo struno. Dr. Marinko je prvi katehet, ki je na Slovenskem upeljal slovenske ekshorte. Sicer drzna poteza — a posrečila se je. „Verbum Dei non est alligatum.“

Ko je slovenščina na gimnazijah polagoma pridobivala tal, moral je biti ravnatelj pač večš materinščini dotičnih dijakov. Tako je prišlo, da je ravnateljstvo mesto dobil dr. Fran Detela, izborni slovenski pisatelj in šolnik, sedaj že upokojeni vladni svetnik. Ne motimo se, ako zabeležimo, da sta uprav ta dva moža, oba vneta mladinoljuba, povzdignila ugled novomeške gimnazije. Če je tu

in tam tudi v tem hramu Modric zaplul duh verskega indiferentizma, sta ta dva sijonska čuvaja varovala sebi izročeno mladež. In če so verski interesi kedaj prišli v kak konflikt z novostrujskimi hipotezami ali eksperimenti, je takoj postavil celega moža — veroučitelj, akopram je morda tu in tam zadel — gotovo ne iz nagajivosti, nego iz ljubezni do izročene mu mladine. Izpolnil je svojo dolžnost.

In te ljubavi do slovenske mladeži dr. Marin-kotu ne more nihče odreči, kdor je kaj spremljal njegovo delovanje skozi četrstoletje njegovega tukajšnjega bivanja. Postal je krušni oče marsikaterim rokodelcem in dijakom.

(Dalje pride.)

Paradajzarji.

Spisal Ivan Steklasa.

(Konec.)

Ivan Ernest Paradajzar si je stekel pri omenjenih plenitbah ogromen imetek. Kot gospodar velikega mehovskega posestva je začel zidati že l. 1641. Ruprčvrh ter ga je dozidal l. 1657. Vrh tega si je nakupil skoraj vso zemljo med Krko in Gorjanci, ter so tako Paradajzarji zdaj bili gospodarji od vrha Gorjancev vse doli do Krke, ker so imeli v svojih rokah največja posestva Preseko, Mehovo, Gracarjev turen, Ruprčvrh in Pogance, a ker so bili ob enem vojaški zapovedniki v Žumberku, se more trditi, da so zapovedali med Kolpo in Krko.

Ivan Ernest Paradajzar se je izkazal tudi v boju proti Turkom. Ko so se vzdignili l. 1684. Slavonci proti svojemu tlačitelju, sta jim prihitela na pomoč Ferdinand Ernest Trautmansdorf, veliki stotnik križevski in Paradajzar. Imela sta 4000 mož konjиков in Uskokov. S to četo sta napala v utrjenem taboru pri Slatini 6000 zbranih Turkov. Večidel Turkov pobijeta, druge pa polovita ter zaplenita ves tabor. Vsled te zmage so se predali kmalu potem Turki tudi v Virovitici, kjer so gospodovali celih 150 let. Sicer se pa Ivan Ernest Paradajzar ni mnogo brinil za vojaške stvari. Celó nepokoren je bil ter ni dohajal s svojimi Uskoki na vojaške pohode, kakor mu je bilo naloženo. Trdnjavo v Slunju je popolnoma zanemaril ter bi jo bili Turki lahko osvojili, da so jo napali iznenada. Radi te samovolje in radi slabe uprave v Žumberku, kjer je sprejemal velike podarke od Uskokov, katere je zato oproščal od vojaške službe, je živel v vednem prepiru s karlovškim podgeneralom Josipom Rabato, ki se je radi njega pritožil večkrat pri graškem bojnem svetu, kar pa Paradajzarju ni škodilo, ker se je znal vselej spretno opravičiti. Tudi s kranjskimi stanovi je živel Paradajzar v vedni razprtiji; to pa radi tega, ker ni plačal davka od svojih posestev. Kranjski stanovi so zato zahtevali, da se davek zaterja po eksekuciji. Tej nakani se je pa Paradajzar odločno uprl. Njegov zapovednik je izdal oglas, da se mora eksekucija s silo prepričati ter je določil že celo Vlahe, da udarijo na Kranjce. Ko je o tem zvedel podzapovednik Oršič v Karlovcu, je naložil poročniku Hraniloviću, da zabrani ta napad. Ker se pa poročnik Hranilović po nalogu Paradajzarjevem ni moral pokoriti tej zapovedi iz Karlovca se je dogodil velik izgred na Kranjskem, ki bi bil mogel prouzročiti velik upor vseh žumberških in tudi drugih Vlahov, katere je že zbiral mladi Ivan Lovrenc Paradajzar, zapovednik v Belaju, da priskoči v pomoč svojem stricu v Žumberku.

Ivan Ernest Paradajzar je bil nasilen celo proti svoji rodovini ter je odbil svojo hčer, omoženo baronico Terezijo Četkerin, ko je zahtevala materinstvo od posestva Preseke, dasi so jo branili kranjski stanovi in zahtevali za njo pravico. Ravno tako se je zgodilo z drugo njegovo hčerjo omoženo baronico Ramschisch, kateri je bilo obljubljeno 1000 tolarjev dote. Ko jih ni mogla dobiti, je hotela dati zarubiti hišo Paradajzarjev v Karlovcu. Paradajzar pa je med tem prepisal hišo na svojo soprogo; a ko je le ta umrla, in hči zahtevala inventar imetka, se je ustavil Paradajzar kranjski deželni oblasti, zasedel grad Mehovo z Vlahi, se zapri v trdnjavo ter sramotno odpravil od kranjske deželne oblasti poslani komisarje. Mera nasilja je bila s tem preokračena. Zato je zahteval karlovški podgeneral Josip Rabata, da pokličejo Paradajzarja v Gradec na račun, a če ne bi hotel sam priti, da ga pripelje generalova telesna straža. Tukaj naj se zapre in odredi preiskava; službo naj izgubi precej in ravno tako tudi plačo do daljnje cesarske odredbe. Ravno tako naj se odstrani od službe Ivan Lovrenc Paradajzar, ker je podpiral svojo strica pri vseh njegovih nepostavnih delih. Tudi Paradajzarjev podzapovednik, nazvan Hännerl v vojaških spisih, mora dobiti zasluzeno kazen radi samovoljnega ravnanja. Rabata ga je kaznil

kar sam, ujevši ga, ko je prišel v Karlovec v službo k gospi Mariji Margareti grofici Paradajzar. Ivana Ernesta Paradajzarja so po razsodbi graškega bojnega sveta zares odstranili, a Ivana Lovrenca samo ukorili, češ, da je še mlad, pa bi se mogel še popraviti. Mesto velikega stotnika pa je dobil grof Ferdinand Herberstein (1687 do 1690). Ivan Ernest Paradajzar je umrl leta 1691.

Ivan Lovrenc Paradajzar je bil najprej zapovednik v Belaju ter je podpiral svojega strica Ivana Ernesta, kakor smo videli, v vseh njegovih podjetjih. L. 1717. je postal Ivan Lovrenc stotnik v Otočcu navzlic ukoru po graškem bojnem svetu radi samosilstva, katerega se pa ni okanil tudi kot stotnik. S Turki se je večkrat poskusil, ker so ravno skoz te kraje, in sicer najrajši mimo Ogulina prodirali na Kranjsko. V nekem boju je bil v smrtni nevarnosti, ker mu je bil konj hudo ranjen. V tej smrtni nevarnosti obljubi sezidati v Stopičah cerkev na čast Materi Božji, če ga reši smrtne nevarnosti. Bil je rešen, a izvršil je tudi svojo obljubo ter l. 1709. sezidal današnjo župno cerkev v Stopičah. Slika, ki predstavlja ta prizor, se nahaja v župnijski cerkvi na podstavku orgel, da se vidi iz cerkve gredoč. Grof obdan od vseh strani od Turkov kaže na Marijino podobo. „Leta me je obvarovala v oni vojski.“ („Ista in isto bello me custodiebat.“) Tudi je vstanovil duhovna, ki ni imel dolžnosti baviti se z dušnim pastirstvom. V Otočcu je služil do l. 1723., potem pa je živel večidel na svojem posestvu v Pogancih. Umrl je l. 1737., star 83 let ter je vnešen v mrtvaški knjigi novomeške župe. Bržkone je bil pokopan v frančiškanski cerkvi.

Lovrenc Paradajzar je služil kot stotnik v Turnju poleg Karlovca od l. 1720 do 1732. Precej na početku svoje službe se je zavzel za Vlahe v Tušiloviću, katere so hoteli Mostanjci pregnati, češ da jim je posestvo Tušilović zagotovil general Ivan Josip Herbertstein že l. 1687. Paradajzar pa se je zavzel za Vlahe, češ, da so oni potrebni na tem mestu za stražo proti Turkom ter bi bilo prav nevarno od tukaj pregnati te naseljence, ker poznajo vsa pota na Turško ter bi se mogli lahko osvetiti. In bojni svet v Gradcu je odobril Paradajzarjev predlog. Videli smo, da se Ivanu Ernestu Paradajzarju ni posrečilo, da dobi posestvo Ribnik v svoje roke ter razširi svojo moč tudi po Hrvaškem. Kar ni mogel Ivan Ernest s silo in lokavostjo, to je dosegel Lovrenc Paradajzar z denarji. Kupil je od karlovškega generala Josipa Rabate posestvo Brlog pri Kolpi za 14.000 goldinarjev. Tako so postali Paradajzarji vlastelini z ene in druge strani Kolpe. Od l. 1732. je živel Lovrenc Paradajzar večidel v Brlogu. L. 1737. je bil posestnik Brloga Lovrienčev sin Hanibal, ki je mnogo tamkaj boravil in izdajal razna pisma. L. 1740. je prodal Ernest Paradajzar, sin Hanibalov, s svojim malodobnim sinom Karlom brloško imanje grofu Benvenutu Žigi Petacu, polkovniku in stotniku slunjskemu in žumberškemu za 14.000 goldinarjev, kakor ga je bil kupil njegov praded. Le ta Ernest je bil veliki dobitnik samostana pavlinskega v Kamenskem pri Karlovcu, kar smo že omenili. Bil je nekaj časa stotnik v Turnju kraj Karlovcu, a umrl je na Kranjskem l. 1760.

Naj omenimo še Jurja Žigo Paradajzarja, stotnika v Otočcu l. 1673., katerega leta je tudi umrl. On je bil posestnik Ruprčvrha, ki ga je zapustil po smrti svoji ženi Katarini Elizabeti rojeni Blagajski. Leta 1726. pa je prišel Ruprčvrh v posest samostana mnihov cistercitov pri Kostonjavi. Pogance in Preseko pa je kupila od zadnjih Paradajzarjevih naslednikov bogata novomeška rodovina Langerjeva, ki poseduje Preseko še danes. Tako je koncem 18. veka hitro izginila še malo poprej jako imenitna rodovina Paradajzarjev, ki je gospodovala v celem Podgorju dobrih dvesto let. V knjigi mrtvih ljubljanske župe imamo navedeni zadnji dve osebi Paradajzarjeve rodovine, in sicer Ano pl. Wels, rojeno grofico Paradajzarjevo, ki je umrla 22. decembra l. 1809, stara 71 let in Josipo Sedej, rojeno grofico Paradajzarjevo, ki je umrla 12. februarja l. 1810, stara 57 let. Jeli še živi rod Paradajzarjev kje drugej v Avstriji, mi ni znano.

Dopisi.

Iz Ljubljane. V št. 42 Vašega cenjenega lista od 15. oktobra t. l. stoji notica, ki se tiče sina mojega klijenta Janeza Stritarja, sedaj bivajočega v Ameriki, ned. Ivana Stritarja, učenca II. razreda v Rudolfovem.

V smislu § 19 tiskovnega zakona Vas imenom Janeza Stritarja prosim, da izvolite v prihodnji ali v tej sledeči številki prinesiti v postavni obliki nastopni popravek:

ni res, da je Ivan Rakoše na prigovarjanje Ivana Stritarja; učencu II. razreda ukradel pri g. Zurcu 150 K in ukradeni denar izročil Ivanu Stritarju. Ni res, da je Ivan Stritar sploh znan kot uzmovič in da je tudi poskušal v cerkvi krasti. Res je le, da je deček nekoliko zanemarjene vzgoje.

Zoper kruto obsodbo c. kr. okrajnega glavarstva v Rudolfovem se je vložila pritožba.

Z odličnim spoštovanjem udani Dr. Ant. Švigelj, odvetnik.

Crmošnjice. Otrok zgubljen. Posestniku domačinu Mausserju iz Travnega dola, obč. Čermošnjice, se je pred nekaj dnevi zgubila 2½ let stara hčerka. Oče je šel v bližnji pašnik vračat živino domov s paše in pustil deklico doma. Toda ni ji dalo doma ostati, spustila se je za očetom, zgrešila pot in izostala. Nikjer je ni mogoče najti, ne žive ne mrtve, dasi je oče precej, ko je živino prignal in dete pogrešil, hitel iskat. Vsa okolica je bila na nogah, vse je iskalo otroka po hribih in dolinah. Nobenega tiru ne sledu. Oče se ne da utolažiti, ker je bil ves zaljubljen v krasno rdečelasno punčko in nikamur ni šel brez nje. — Dogodba je vzbudila mnogo govorjenja. Na kak način je otrok zginil, kam zašel? Jam in brezen ni v onem kraju. Eni mislijo, da jo je kaka zver odnesla ali par nedavno ustreljenega planinskega jastreba, drugi da je ukradena itd. Nespametna pa je obdolžitev, da so jo tisti dan loveči lovci po nesreči ustrelili in zakopali. Želeti je, da se stvar razjasni.

Ajdovec. Pri nas je razsajala nekaj čez en mesec nadežna griza. V štirih vaseh skoraj ni bilo hiše, da ne bi imeli bolnika. Posebno odrasle je hudo prijela, da občutijo vsi sledove bolezní še sedaj, ko so že ozdraveli. Med odraslimi ni zahtevala žrtve, pač pa je umrlo osem otrok vsled te bolezní.

Zadnji teden v oktobru se je vršila obravnava za odkup zemljišča, kjer se bo izpeljala nova cesta, upamo, da se bodo prihodnje leto Ajdovčanje že lahko vozili po novi cesti v Žužemberk. Dolgo se je stvar vlekla. Dvaintrideseto leto že teče, odkar je tukajšnja občina prvič vložila prošnjo za cesto. Od tega časa smo že večkrat prošnjo ponovili in najeli na svoje troške strokovnjaka, ki nam je izdelal potreben načrt za imenovano cesto. Potrebni smo pa res ceste, saj nima občina niti za pedenjši poštene ceste, le vratolomna pota vežejo eno vas z drugo.

Osnovanega novega lovskega zakona so se kmetje zveselili, le lovci ga niso posebno veseli. Še celo en zajec se je brzkone vstražil te nove postave, ko je bežal pred psi, skočil je v neko skalno duplino, katero je bila ravno deževnica napolnila. Siromak ni mogel več iz vode in je utonil. Gospodinja ga je našla drugo jutro mrtvega, ko je šla tam mimo po opravkih.

„Čebelica“ tudi pri nas prav dobro napreduje, da si je bilo pričakovati še večjega zanimanja. Imamo že 37 varčevalcev-vlagateljev, ki polagajo svoje skromne prihranke v „Čebelico“. Le tako naprej! Saj velja tudi tukaj oni rek: zrno do zrna pogača.

Pogorelci v Velikem Lipovcu so že pripravili stanovanje za zimo. Pomagali so jim sorodniki in domači dobrotniki, med katerimi ne smemo pozabiti našega občana presvetlega kneza Karola Auersperg-a, ki je velikodušno blagovolil darovati pogorelcu Janezu Jarc lepih smrek iz svojih gozdov v vrednosti 122 K in dovolil kopati pesek v Soteski proti mali odškodnini 5 vinarjev za voz. Bodi visokemu dobrotniku izrečena zahvala v imenu siromaka tudi na tem mestu. Povrne naj dobri Bog!

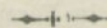
Naj pristavim še novico iz naših vinogradov. Pred petimi leti so naši vinogradi bili pokončani po trtni uši. Nekateri vinogradniki so že skoraj obupovali in menili, da ne bo več rasla trta v našem „Borštu“ in v „Hribu“, vendar je bilo med njimi nekaj bolj pogumnih. Začeli so pridno rigolati svoje opustošene vinograde in letos, hvala Bogu, uživajo že sad svojega truda-polnega dela. Trta je rodila obilo dobrega in plemenitega grozdja in ljudje so dobili obilo dobrega vina. Le škoda, da je grozdje tudi precej gnjilo.

Iz Ambrusa. Dne 24. okt. se je od nas poslovil č. g. V. Vondrašek. Služboval je pri nas 11 let in 4 mesece. Veliko je storil v tem času. Vstanovil je Mar. družbo za mladeniče in dekleta, K. slov. izobraž. društvo ter posojilnico. Cerkev pa malo da ne vso prenovil. Tako imamo sedaj nov veliki altar, na stranskih pa vse nove kipe in na pokopališču lep križ. — V sredo 27. oktobra smo pa dobili novega dušnega pastirja v osebi č. g. Ivana Žavbi, dosedaj I. kapelana v Žužemberku, katerega smo hoteli tudi slovesno sprejeti, a so nas uprav tisti dan motile razne kočije. Še le zadnja nam je pripeljala pravega gospoda, katerega so slednjič le vstrajni čakalci prisrčno pozdravili. Takoj prvo nedeljo si je pridobil novi gospod srca svojih faranov. Zato pa: Bog ga živi v naši sredi!

Iz Ambrusa. Naši mladeniči se pridno gibljejo. Veselje jih je opazovati pri sestankih v društvu. Kar tekmujejo med seboj, kateri bo bolj marljiv v pisanju, računstvu itd. Imajo pa tudi vrlega voditelja v osebi g. nadučitelja H. Lobe. Odsek „Orlov“ pošlje na mladeniški tečaj v Ljubljano dva fanta učiti se telovadbe. Potem bo še le življenje, ko bo še telovadba. — Tudi dekleta se zanimajo za napredek. Imajo že tri odseke: 1. Za olepšavo cerkve. Ta skrbi za rože. 2. Je odsek za glasno molitev v cerkvi. To vam je veselje poslušati ta mlada grla, ko lepo z enim glasom molijo uro in druge molitve. 3. pa je abstinentni odsek. To so pa take in taki, ki ne pijejo nič žganja. (Dobro. vse hvale vredno! Uredn.)

Iz Ambrusa. Dne 26. oktobra si je zlomila nogo Marija Škrajnar, žena posestnika Janeza Škrajnar. Gonila je živino iz paše domov, nesla je na hrbtu majhnega otroka, pri hoji se je spodtaknila in z levo nogo zadela ob oster rob kamna tako, da, kakor je zdravnik izjavil, si je zlomila nogo v dveh mestih. Pošteni družini iskreno sožalje!

Iz Ambrusa. Somišljenikom! Predragi bralci! Že precej časa pridno berem „Dol. Novice“, in ko bi bil vedel, da so tako poučne in zanimive, bi jih bil še prej začel. Če se ozremo nekoliko okrog, takoj vidimo, da je naša Dolenjska jako zadej za drugimi. Zlasti v gospodarskem oziru. Tudi z oliko se ne moremo posebno ponašati. To sicer ne gre vsem. Pa vendar v nekaterih krajih so pa že taki, ki posebno radi oznanjujejo svojo surovost zlasti z grdim preklinjevanjem. To nam ne dela časti, zato pa možje in fantje v društva. Delajte z vsemi močmi zoper pijančevanje in preklinjevanje, nasprotno pa za pravo izobrazbo med našim narodom. Bralec „Dol. Novic“.

Domače novice.

Osebnosti. Prestavljeni so gg. kapelani: Karol Supin s Krke v Kamnik; Martin Pečarič iz Križev pri Tržiču na Krko; novomašnik Anton Erjavec v Žužemberk. — Mesto g. Kmeta, ki je resigniral na učiteljsko mesto v Šmihelu, je prišla za učiteljico gđ. Marica Ribnikar.

Odlikovanje. C. kr. evidenčni oficijal gosp. Mihael Molé, odlikovan je povodom njegovega umirovljenja, za štiridesetletno zvesto službovanje z zlatim križcem za zasluge. Čestitamo!

Knjige družbe sv. Mohorja so došle.

Hinavska gonja proti g. knezoškofu — se je začela začetkom tega meseca povodom njegove knjizice, ki jo je spisal „ženinom in nevestam v poduk.“ Vsakemu prevdarnemu človeku je jasno, da tak spis spada le v roke poklicanim, ne pa nedorasli mladini. Čujemo, da se je tudi po mestu vsled ljubljanske liberalne agitacije vtihotapilo več izvodov ter po novostrujarskih pristaših dosta brezpotrebne govorilo po gostilnah in kavarnah. Namenoma se je razširjala brošura mej mladino. In še več; ker se škofov spis v knjigarnah ne dobi, so liberalci v Kranju dali ponatisniti nekatere odstavke in jih po svoje zasukali in razlagali. Razširjajo to „zeleno brošuro“ med mladino, z namenom pohujšati jo. To je ostudno farizejstvo! Stariši pazite, kaj pride v roke vašim otrokom. — Ne škofa, ampak sebe so liberalci oblatili.

Umrla je v tukajšnji bolnici v terek vrla krščanska gospodinja Neža Drenik-ova, soproga občeznane posestnika in gostilničarja v Bršlinu, po domače pri „Čefidelnu“. Oni mesec je bila srečno prestala operacijo; a pozneje se jej je bolezen shujšala in smrt jo je rešila trpljenja. Prepeljana je na njen dom, od koder so jo včeraj spremili na pokopališče v Prečni. Mil. g. prošt, ki jej je podelil zakramente za umirajoče in jo obiskaval v bolnici, jo je pokopal po opravljeni zadušnici v Prečni. N. p. v. m.!

Vodstvo dijaške kuhinje se prav toplo priporoča za zelje in repo. Pet kadi stoji še praznih, ki se pa morajo napolniti, sicer ni mogoče vzdrževati še osem mesecev 69 dijakov, ki potrebujejo podpore. Prosim torej vse blago misleče dobrotnike, naj se nas spominjajo in pomagajo.

Dr. Ciril Ažman, vodja dijaške kuhinje.

V cesarice Elizabete bolnico v Novem mestu je bilo meseca oktobra 1909 vzprejetih 43 bolnic, od prejšnjega meseca jih je ostalo 54 v oskrbi, skupaj toraj 97. Od teh je zapustilo zavod 26 ozdravljenih, 16 zboljšanih, 5 neozdravljenih, umrlo jih je 5, skupaj 52, ostane jih za mesec november 45 v oskrbi. Oskrbovalnih dni se je nabralo 1398, na eno bolnico toraj povprečno 1441 dneva. — Darovali so sledeči dobrotniki v jestvinah: G. Jos Bojanc, Št. Peter, 1 sodček vina; g. N. Borse iz

Razdrtega večjo množino krompirja in zelja; g. Matija Avsenik v Novem mestu 1 pletenko suhih češpelj; Franca Hrovat iz Lakovnic 1 puro; manjše množine jestvin, sadja in zelenjave je darovalo več dobrotnikov iz okolice Novomeške. Gospa pl. Fichteau večjo množino krompirja, g. Ivan Ferlič več brezplačnih voženj, g. Ivan Košak večjo množino zeljnih glav. G. Rome iz Sevna je darovala en klečalnik, prečast. g. Ivan Piber župnik v Boh. Bistrici 250 kg jabolok, preč. g. Matija Mrak, župnik v Boh. Beli 400 kg. jabolok, gospa Minka Hrašovec, posestnica v Radovljici 200 kg. jabolok, g. Avgust Drese, tovarnar v Ljubljani 2 vazi, rodbina Jaklič v Bučni vasi večjo množino zeljnih glav. Vsem blagim dobrotnikom priscrna hvala, posebno pa preč. gospodoma župnika, katera sta se trudila, da sta nabrala tako velike množine jabolok pri faranih.

Oddaja gozdnih sadik. Prihodnje spomladi se bodo oddajala iz državnih gozdnih drevesnic na Kranjskem večja množina gozdnih sadik brezplačno ubožnim ali manj premožnim gozdnim posestnikom. Tozadevne pismene ali ustmene prošnje se vložijo pri c. kr. okrajnem glavarstvu najmanj do 5. grudnia t. l. V prošnji je navesti gozdni kraj, parcelno številko, davčno občino in površje za pogozdovanje določenega sveta. Ob enem se vpošlje 1 K za vsakih 1000 gozdnih sadik za stroške pri izkopavanju, povijanju in dovažanju na pošto ali kolodvor.

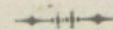
Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico (reg. zadruha z neomejeno zavezo) imela je meseca oktobra 1909 prometa K 186.409'62. Vložilo je 159 strank K 44.927'96, dvignilo 162 strank K 35.880'14. Posojil je bilo danih 70 strankam K 48.317'—, a vrnutih je bilo od 208 strank K 37.100'52. Zadržnikov je imela koncem oktobra 2098.

Imenik porotnikov novomeškega okrožnega sodišča za razprave IV. porotne seje, ki se prične 29. novembra 1909.: Franc Kresal, pos.; Fr. Knez, pos. in trg.; Jakob Colarič, pos.; Ferdinand Thurnherr, pos. parne žage; Anton Špendal, pos. in gost.; Janez Petrič, pos.; Fr. Kerin, pos.; Fr. Novoselc, pos.; Fr. Gustin, pos.; Anton Križnik, pos. in gost.; Franc Jaklitsch, trg. in gost.; Fr. Kristan, trg. in pos.; Fr. Sterniša, pos., Jakob Oražem, pos. in ključavničar; Ivan Rpar, pos. in trg.; Fr. Grebenc, gost. in klepar; Josip Šircel, trg.; Fr. Grebenc, posestnik; Ant. Perpar, pos.; Ivan Globočnik, graščak; Josip Repouž, pos.; Alojzij Košiček, pos.; Josip Merhar, trg.; Anton Kastelic, pos. in trg.; Franc Rumpreth, pos. in usnjari; A. Zavodnik, pos. in trg.; Al. Eisenzopf, pos. in mesar; Josip Bachmayer, kovač; Ivan Rus, trg. in župan; Ivan Pucelj, pos.; Anton Becelje, pos.; Vinko Bon, pos. in trg.; Martin Malnerič, pos. in trg.; Fr. Springer, pos. in pek; Josip Frelj, pos. in gost.; J. Pehani, gost.; Fr. Seidl, pos. in trg.; Ignacij Košak, pos.; Alojzij Dular, pos.; Avgust Žgur, kavarar; Ivan Mirtič, pos. in krojač; Fr. Košiček, pos.; Mihael Zdravje, gost.; Ivan Kastelic, pos. in gost.; Josip Ogoreutz, pos. in trg.

Poverjenike „Družbe sv. Mohorja“ nujno prosimo, da pred razdelitvijo knjig povedo ljudem, naj se spomnijo z darovi onih slovenskih bratov in sester, ki so v nevarnosti, da jih tujec potujči. Te slovenske duše, katere narodni naš nasprotnik pozikša zvoditi v socialno demokracijo in v vsenemstvo ter jim tako ugrabiti vero in narodnost, so nam najbližje! Vsi Mohorjani naj se zato spominjajo z darovi naše narodne obrambe! Komur je dano večje blagostanje, naj da tudi večji dar! „Dar Mohorjanov“ bodi prava narodna zbirka za našo narodno obrambo. Vsi ti darovi pa naj se pošiljajo v centralno blagajno naše narodne obrambe v Ljubljani (za sedaj na naslov upravnistva „Slovenca“), ki jih potem odstopi novemu narodnoobrambnemu društvu. Naj ne bo poverjenika „Družbe sv. Mohorja“, ki ne bi poslal večji ali manjši „Dar Mohorjanov“. Tudi člani in članice „Družbe sv. Mohorja“ pomagajte z agitacijo med svojimi znanci, da bo ta „Dar Mohorjanov“ kolikor mogoče velik! Potrebe našega narodno-obrambnega sklada so nujne. Zadnji čas je šlo v St. Ilj 4000 K, za slovensko šolstvo na Koroškem 3000 kron, za društvo „Kres“ v Gradcu odpošljemo 500 kron, mnogo potreb je pa še silno nujnih. Zato vsi na pomoč!

Trgovski koledar za leto 1910 je izšel ter ima sledečo vsebino: Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ in odbor, posredovalnica, trgovski dom, koledar, kolkovne lestvice, podrobna določila za kolkovanje listin, spisov, računov itd. poštne določbe, obrestne tabele, tabela za razredčenje alkohola, dolgostna mera, mera za sukno. uteži, kovani denar, mere in uteži nekaterih držav, ki se niso uvele metričnega sistema, preračunjevalne tabele, užitninska tabela za mesto Ljubljana, uvozna carina, tabela za preračunjevanje dmačega in tujega denarja, tabela za izračun-

nanje dni od enega datuma do drugega, avstrijski konzulati, računanje obresti, trgovsko obrtni strokovni tolmač, pokojninski zakon za zasebne uslužbenca, menica, kontokorent, podporni zaklad slov. trgovskega društva „Merkur“, pojasnila o oškodnini za na železnici poškodovano blago, ugodnosti na železnicah za trgovske potnike, ki imajo kovčke z vzorci, potni list, razprodaje, krošnjarstvo, dopustnost trgovskega potovanja, kako se protokolira firma, kaj je treba storiti osebam ki hočejo postati samostojni trgovci, posebna določila za izvrševanje trgovine z mešanim blagom, trgovine s špecerijskim, materijalnim in kolonijalnim blagom, kako se dobiva davka prosti bencin, kdo sme sejmariti in v kakem obsegu in užitninska tarifa za meso in vino izven zaprtih krajev. Letošnji koledar se odlikuje po obširni izborni vsebini, tako da je vreden sovrstnik dosedaj izišlih koledarjev društva „Merkur“. Koledar prav toplo priporočamo občinstvu posebno pa slovenskemu trgovstvu. Koledar je uredil g. Dr. R. Marn. Cena mu je s poštino vred 1 K 20 v.

Gospodarske drobtine.

— **Sprejem učencev v kmetijsko šolo na Grmu.** Za šolsko leto 1909/10 se je priglasilo 22 učencev in sicer 14 v letno šolo, 8 v zimsko šolo. Od teh se je sprejelo 12 v letno šolo in 8 v zimsko šolo, tako da je skupaj 20 učencev, ki so na novo sprejeti. Ker prestopi iz prvega letnika 10 učencev v drugi letnik, ki se imajo šolati še po starem štatutu in programu, bo imela šola v tem letu 30 učencev. To je prvi vspeh preuredbe, ki se je letos zvršila na šoli. Vzlic poznemu razglasu se je priglasilo vendar lepo število učencev, ki bo pa lahko naraščalo od leta do leta vsled ugodnosti, ki jih nudi na novo urejena šola.

— **Razpis dveh mest za strokovna učitelja na Grmu.** Deželni odbor razpisuje dve učiteljski službi na Grmu in sicer eno za pouk v sadjarstvu, drugo za pouk v splošnem kmetijstvu (živinoreji in poljedelstvu). Prošnje je predložiti do 1. decembra t. l., dočim je nastopiti obe službi s 1. januarjem 1910. Oba strokovna učitelja bodeta imela razen pouka na šoli, tudi popotni pouk in pouk v kmetijskih tečajih, ki se imajo vršiti na šoli in po deželi.

— **Gospodinjski tečaj na Grmu.** Po novem štatutu se imajo na šoli prirejati tudi gospodinjski tečaji. Ti tečaji se imajo prirejati po izgledu tečajev v Marijanišču v Ljubljani. Ker je treba za te tečaje nekaterih preuredb na šoli, ki se imajo še le napraviti, se prično gospodinjski tečaji še le z drugim letom, ko se popolnoma uveljavi nov štatut šole. Gospodinjska šola ima biti v zvezi z šolo in internatom šolskih sester v Šmihelu.

— **Razgovor zaradi gorjanskih košenic.** Opozarjamo še enkrat na razgovor glede gorjanskih košenic, ki se imajo dati v zakup. Želeti bi bilo, da se udeleže razgovora in posvetovanja vneti živinorejci iz novomeškega okraja, katerim je na tem, da se začne tudi naša živinoreja pospeševati z dobavo dobrih pašnikov. Vsak, kdor bi rad dal svojo mlado goved čez poletje na pašo, da bi se tam mlada žival bolj razvijala in krepila v svojih dobrih lastnostih, naj pride k temu razgovoru, ki se vrši v nedeljo 14. t. m. v Kandiji pri g. županu Zurcu.

— **Priznalne diplome za razstavljen vina na letošnji vinski razstavi,** ki je bila mesca aprila v Novem mestu, so se ravnokar razposlale. Vsega skupaj je prejelo priznalne diplome 54 vinogradnikov in sicer je prejelo 20 gospodarjev diplome prve vrste, katere je priznala c. kr. kmetijska družba v Ljubljani, 34 gospodarjev pa diplome druge vrste, katere je prisodila kmetijska podružnica v Novem mestu. Diplome so lepo izdelane in bodo vsakemu lep spomin na spomladno vinsko razstavo.

— **Vinski semenj v Krškem.** V sredo 10. t. m. je bil prvi letošnji vinski semenj in sicer v Krškem. Poročilo o tem semnju nam je mogoče prinesiti še le v prihodnji številki. V Novem mestu se priredi semenj najbrž še le prihodnjo spomlad, ker dosedanji vspehi jesenskih semnje, ki so se prirejali v Novem mestu, niso bili najugodnejši. Ponudnikov je bilo zmeraj dosti, tako da se je vse trlo. Kupcev je bilo pa vselej premalo. Da se v takih razmerah ne more razviti prava kupčija, je umevno in je pokazala tudi dosedanja izkušnja.

— **Umetna gnojila** so došla na novomeški kolodvor. Kdor jih je naročil pri kmetijski podružnici, naj pride v ponedeljek 15. t. m. po nje. Oddajala se bodo kakor običajno na kolodvoru in sicer od 10. do 12. dopoldne in od 1. do 4. popoldne. Ker je treba gnojila umakniti, naj pridejo naročniki za gotovo po nje. Kdor bi jih pravočasno ne vzel, jih dobi še le ob drugi pošiljati.

— **Shranitev repne cime za spomladanje krmiljenje prasičev.** Čestokrat se pripeti, da gre našim, z prasičjo rejo se ukvarjajočim gospodarjem, spomladi prav tesno s krmo za iste, to že celo po dolgo trajajoči zimi. Ajdove pleve, fižolove luščine, strniška detelja, v kozolcih posušena repna cima se kuha ter prasičem poklada. Vse te tvarine imajo kaj malo redilnih snovi v sebi. Še najboljša mej temi je repna cima. Ali koliko več ne zaleže, in kako neprimeroma veliko priročnejša ne postane ona za krmiljenje, ako se bi jo, namesto da bi se jo v kozolcih posuševalo, v jamah prezimovalo. V kozolcih sušena cima je vedno bolj ali manj segnita, skori plesniva, ter vsled tega gotovo tudi prasičem ne Bog ve kaj zdrava krma. V kozolcih sušene cime tudi vetrovi do spomladi dosti na tla pomečejo vsled česar je gre veliko v zgubo. Letos ni še vsa repa pobrana, pa tudi kjer je že, in se cima že v kozolcih nahaja, kaže isto iz istih ven pobrati, ter jo primerno v jame zatlačiti. Velikoletna skušnja dokazuje, da cima v jamah čez zimo ne segnije, pač pa, da se kakor kislja repa ali zelje okisa, ne da bi je kaj pokvarilo. Zato pa priporočamo našim gospodarjem spravo iste v jame, kar naj se takole vrši. Na prostoru, na katerem se voda deževnica ali snežnica ne nabira, toraj na osušenem prostoru, napravi se štirivoglato, do metra globoko, gladkostenasto tako veliko jamo, da je mogoče vso cimo v njo zatlačiti in da ustvarja ista še 50 do 60 centimetrov visok greben vrhu nje. V tako napravljeno jamo zmeče se na debelo sesekano cimo v večih plasteh, katere se z nogami prav dobro potlačijo. Ko je jama že polna, napravi se še vrhu nje vrh ali greben 50 do 60 centimetrov visok. Ko je cima tako zatlačena, pokrije se jo prst na debelo s slamo, in zasuje z izmetano zemljo. Razun repne cime, shrani se tako tudi lahko vrhovino ter terse od zelja, kar se marsikje kar na njivi čez zimo pusti, da tam brezkoristno segnije. Shrani se tako tudi lahko cimo od pese in korenja. Ako se ima vse te tvarine na razpolago, kaže še narbolj, vse skupaj pomešane v jamo zatlačiti, ter tako za spomladanje krmiljenje prasičev, posebno mladih plemenčev porabiti.

—1—

Ameriški novičar.

— **Ely, Minn.** Dne 10. okt. je v naši cerkvi birmoval Rt. Rev. Jacob McGolrik, škof iz Duluth, Minn. Zakrament svete birme je prejelo 97 birmancev. Škof je došel semkaj 9. okt. z večernim vlakom. Na kolodvoru ga je sprejela velika množica naših Slovencev, kakor tudi cerkveni odbor. Pevski zbor se je z latinskimi in slovenskimi pesmimi tako izvrstno obnesel, da je žel od občinstva same pohvale. — Dne 11. okt. se je tukaj poročil rojak Jožef Šikonija z gospdč. Barbaro Malerič, oba sta iz Tribuč pri Črnomlju.

— **Brockway, Minn.** Tu sta na en dan umrla dva vzgledna slovenska posestnika „oče“ Janez Žumer in „oče“ Jurij Kočijančič. Žumra je pokopal s sv. mašo škof Trobec, Kočijančiča pa župnik Trobec. Pevci so obema zapeli upapolne žalostinke. — Dne 4. okt. pa sta sklenila zakonsko zvezo Fran Oman in Helena Trobec. Poročal ju je nevestin brat župnik Trobec. Ženitnina je zbrala mnogo slovenskih gostov, želeč poročencema obilo sreče.

— **Chicago, Ill.** V nedeljo dne 10. oktobra je nadškof čikaški J. E. Quigley ob asistenci osmerih gospodov duhovnikov — med njimi č. g. F. S. Šustersič iz Joliet in č. g. Ivan Kranjec iz So. Chicago — slovesno blagoslovil slovensko cerkev sv. Štefana v Chicagi. Vkljub neprijaznemu vremenu moramo reči, da se je slavnost prav lepo izvršila na splošno zadovoljnost vseh faranov in upamo tudi na zadovoljnost naših izvenčikaških prijateljev, ki so nas obiskali ta dan. Po blagoslovljenju cerkve je med slovesno sveto mašo imel slavnostni govor č. g. Ivan Kranjec, sosedni župnik iz So. Chicago. Glavne misli njegovega jedrnatega govora so bile: Veseli in raduje naj se slovenska naselbina v Chicagi, ker se lahko ponaša s tako krasno cerkvijo. Cerkev vam je versko središče; tu — v svoji domači cerkvi — molite svojega Boga, prejemanje svete zakramente in skrbite za zveličanje svojih duš. Koliko na boljem ste vi, farani te cerkve, kakor so rojaki po onih slovenskih naselbinah, kjer ni slovenskega duhovnika in kjer ni domače cerkve. V tuje cerkve med tuj narod morajo hoditi ali pa sploh nikamor ne hodijo in se tako versko izgublajo. Cerkev je narodno središče. Slovenska cerkev s slovensko božjo službo, s slovenskim petjem in s slovensko šolo stori v Ameriki več za ohranitev narodnosti in jezika kot vse druge naprave. Cerkev je tudi gospodarsko sre-

dišče naselbine. Rojaki se naseljujejo okrog cerkve, naselbina raste in marsikak delavec si olepša življenje s tem, ko med svojim narodom začne trgovino ali obrt. Iz vseh teh vzrokov smo torej dolžni domači cerkvi ljubezen, spoštovanje in dejansko podporo. Lepo je zbrane vernike nagovoril nadškof sam. Prav iz srca je čestital faranom in tudi župniku na velikih uspehih. Po svojim nagovoru je mil. g. nadškof podelil zakrament sv. birme 19 birmancem. Slovesno potrkanje, iz slovenskih hiš in iz cerkve razobešene zastave, dovršeno petje našega vrlega pevškega zbora je povzdignilo našo slavnost.

— **El Paso, Texas.** Predsednik Zedinjenih držav, Wm. Taft, ter njegov mehikanski kolega, predsednik Porfirio Diaz, sta se 16. okt. sešla in tem povodom so se vršile na obeh straneh Rio Grande del Norte velike slavnosti, katere so se zaključile s sijajnim banketom v mehikanskem mestecu Ciudad Juarez. Pred vsem je meh. predsednik Porfirio Diaz obiskal predsednika Tafta in sicer na tleh Zedinjenih držav, in potem je Taft vrnil obisk na mehikanskih tleh v Ciudad Juarez. Pravemu sestanku so poleg obeh predsednikov prisostvovali le še governor Campbell, vojni tajnik Dickinson, glavni poštni ravnatelj Hitchcock in pobočnik Butt, kakor tudi mehikanski ministri. Ko sta se predsednika pozdravila, sta odšla v posebno sobo, kjer sta se privatno razgovarjala. Pri tem je Diaz govoril v španskem in Taft v angleškem jeziku. Pri tem razgovoru je predsednikoma tolmačil govorico nek mehikanski tolmač. Ob 12. uri se je Diaz poslovil od Tafta in se je odpeljal po mostu nazaj v Ciudad Juarez. V Ciudad Juarez se je ponovilo vse ono, kar se je vršilo preje pri sestanku v El Paso in temu je potem sledil v počast predsedniku Zedinjenih držav sijajen banket, pri katerem sta govorila glavne govore oba predsednika. Pri banketu sta dobila oba predsednika zlate medalje v spomin na njun sestanek in sicer po naročilu mesta El Paso. Predsednik Taft se je potem vrnil preko meje nazaj v Texas in zvečer se je odpeljal dalje v San Antonio.

— **Hellwod, Pa.** Tu sta se 9. okt. poročila Martin Šinkovec, doma iz Boštanj na Dolenjskem, in Franciška Zgonc, doma iz Oševka pri Rakeku.

— **Denver, Colo.** Tu je po večmesečni bolezni v Gospodu za vedno zaspal občeznani Matija Mušič dne 28. sept., previden s svetimi zakramenti za umirajoče. Naš ranjki sobrat je bil rojen 1869. l. v fari Dragatuš, okraj Črnomelj na Dolenjskem. V Ameriki je bival 19 let. Tukaj v Denveru zapušča vdovo in štiri otročiče, in tudi svoja dva brata v Ameriki. Pred tremi meseci mu je nemila smrt pokosila nadebudno hčerko, 11 let staro Zofijo, tako, da zdaj skup počivata in sanjata večni san.

— **Hibbing, Minn.** Dobro nam znani pregovor pravi: nesreča nikoli ne praznuje. Dne 28. sept. smo izgubili vrlega rojaka Antona Zadolnika. Omenjenega dne v jutro je šel zdrav na svoje delo v kako miljo oddaljen železni rudnik. Ko je opravljal svoje delo, se je utrgala velika plast železne rude ter je pobrala s seboj globoko doli v rov svojo žrtev. Enaka usoda je zadela njegovega tovariša, katerega ime mi ni znano. Anton Zadolnik je bil kakih 22 let star, neoženjen, vrlo spoštovan in ud društva sv. Jožefa št. 32 K. S. K. Jednote, katero mu je priredilo veličasten pogreb.

— **Mesto v Ameriko v zapor.** Dne 26. okt. je v Ljubljani na južnem kolodvoru službujoči nadstražnik Večerin aretoval Ivana Gorenjca iz Zabukovja pri St. Rupertu, Martina Jelševarja in Antona Ruglja iz krškega okraja. Prva dva sta se mislila odpeljati brez dovoljenja v Ameriko, zadnji je bil pa prijet zaradi subagenture. Vse tri so oddali sodišču.

— **Eveleth, Minn.** Kakor povsodi v republiki, vrše se v novembru tudi v Evelethu, Minn., volitve v občinsko zastopstvo. Izvoliti bode treba nekoliko aldermanov, in ker je tamošnja slovenska kolonija zelo velika, tako da je v mestu skoraj mero-dajna, je samoumevno in tudi pravilno, da se je pri konvencijah sklenilo postaviti par slovenskih kandidatov za aldermanska mesta. Letos kandidirata Slovenca George Kotze in Josip Primožič. Kar je Slovencev-državljanov v lepem mestu Eveleth, si morajo pri novembarskih volitvah šteti v svojo dolžnost, da oddajo svoje glasove za imenovane kandidate, ki sta naše gore lista, kajti to bode ugledu naših rojakov v Minnesoti zelo pomagalo, posebno pa še onim v Evelethu.

— **Gilbert, Minn.** Malo dopisov se bere iz našega novega mesta Gilbert, katero je komaj dve leti staro, toda dosti veliko, ker je že okoli 2000 ljudi prebivalstva. S svojo lepo lego privabi marsikaterega, da si tukaj postavi svoj dom. Tudi cerkev ne manjka, vsaki narod ima svojo; tudi mi Slovenci

imamo cerkev, katera če je prav majhna, nam je vendar ljuba. Vem dobro, da se je vsacemu Slovencu nekako tajalo srce, ko je v prvi slišal glas zvona, kateri nas vabi k službi božji. Slovencev nas je tu precej. Dosti naših vrlih rojakov ima tukaj svoje dome.

= **Elly, Minn.** Dne 26. sept. je naš prečastiti župnik, Rt. Rev. Jos. F. Buh blagoslovil zastavo novega podpornega društva sv. Barbare št. 2. Društveniki so se v polnem številu udeležili te velevažne slavnosti. — Dne 25. t. m. so se tukaj poročili g. Franc Miklavčič z gđe. Franico Brodnik in Matevž Zgonc z gđe. Marijo Gradišar.

= **Yale, Kansas:** Dne 11. oktobra se je poročil v Yale rojak Martin Kranjc z gospico Franciško Ule. A mlado ženo je zadela velika nesreča takoj po poroki. Drugi dan je namreč šel njen mož na delo v premogov rov, kjer je bil zažigalec min. Pač ni nikdo pričakoval, da bo moral še tisti dan zapustiti svet. Ranjki zapušča tukaj še le poročeno ženo, dva brata in eno sestro, v stari domovini pa mater. Doma je bil iz Močvirja pri Bučki na Dolenjskem in 24 let star.

= **Slovani v Ameriki.** Slovanov v Ameriki je 5 milijonov. V Združenih Državah je okoli 500.000 Čehov, 500.000 Slovakov, 2 milijona Poljakov, 400.000 Hrvatov in Srbov, 460.000 Rusov, 105.000 Slovencev, 80.000 Bolgarov. Poleg Združenih Držav živi okoli 1 milijon Slovanov v Južni Ameriki. Ta statistika je videti zelo nepopolna.

Raznoterosti.

* **Srbski zdravnik-čudak.** Dr. Jovanović, o katerem smo poročali, da je zapustil belgrajski akademiji znanosti vse svoje premoženje v vrednosti 200.000 kron, je bil velik skopuh in čudak. Hranil se je samo s kruhom in fižolom in hodil oblečen kakor pravi berač. Ko je došlo odposlanstvo akademije v njegovo stanovanje v Leskovcu, da prevzame inventar, je našlo ondi največji nered in nesnago. Stanovanje je vedno stražilo po sedem gosi in en pes. Sredi umazanega perila in nogavic so našli oguljene hlače in v njih 80.000 frankov, ki so bili omenjeni tudi v oporoki. Ostalo premoženje je imel naloženo v srbski narodni banki v Belgradu. Pokojni dr. Jovanović je bil znan čudak in skopuh, a da bi imel toliko ni nihče pričakoval, tem manj pa, da bi zapustil vse v znanstvene svrhe.

* **Marija Bistrica dobi tramvaj.** Slavna hrvaška Marijina pot „Marija Bistrica“ v hrvaškem Zagorju, kamor zlasti radi romajo tudi dolenski Slovenci, bo v kratkem zvezana z zlatarsko železniško postajo po tramvajski progi.

* **Madjarsko društvo „Julian“,** ki na Hrvatskem zasleduje jednake cilje kot na Slovenskem nemški Šulferajn, je po poročilu svojega predsednika „grofa“ Szechenyia v letu 1908. do 1909. — pod Rauchovo vlado — ustanovilo na Hrvatskem 27 novih madžarskih šol, izmed teh 22 na deželi. V teh 22 šolah je 3255 učencev, od teh 2756 madžarskih, 407 nemških, 50 (!) hrvatskih in 42 drugih. Poročilo izrecno povdarja, da se je število učencev dvignilo s pripomočjo hrvatskih oblastvenih organov. Ban Rauch je obljubil, da se še v tekočem letu da dovoljenje za ustanovitev 9 novih madžarskih šol. Taka je „narodna“ Rauchova vlada!!

* **Zanimivi podatki o Lurdu.** Lani, o jubilejnem letu prikazovanja lurske Matere božje, je bilo došlo v Lurd 1 milijon in 300 tisoč romarjev. Med njimi so bili 4 kardinali, 38 nadškofov, 125 škofov in 95 prelatov. Svetih maš se je v Marijinem svetišču opravilo 94.500; sv. obhajilo se je podelilo 1.066.400 krat. — Uradno se je izpričalo popolno ali vsaj delno ozdravljenje v 146 slučajih. Vsi ti podatki spričujejo, da preganjanje sv. Cerkve na Francoskem Lurdu ne more nič škoditi.

* **Analfabeti med rekruti v različnih državah.** Nemčija stoji glede šolstva na prvem mestu; ima 9.750.000 učencev in izdaje v šolske svrhe 520 milijonov mark na leto; zato pa ima tudi najmanj analfabetov med vojaškimi provinci, namreč 0,05 odst. Za njo pridejo Švedska, Norveška in Švica z 0,01 odst.; Danska ima tudi le 0,2 odst. in Vel. Britanija 1 odst. analfabetov. Holandska ima 2,1 odst., Francija 4 odst. in Finska 5 odst. analfabetov. V precejšnji razdalji od teh stoji Belgija z 10,2, Avstro-ogrška z 25,7, Grška s 30 in Italija z 31,3 odst. Nad polovico novincev ni znalo ne čitati ne brati na Bolgarskem in Srbskem, Ruskem, Portugalskem in Španskem; v zadnji vrsti stoji Rumunska s 75 odst. analfabetov. „Am. Slov.“

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

Čč. gg. župniki: Franc Češarek v Šempetru 2 vreči zelja, J. Zakrajšek v Vavti vasi voz zelja, P. Bohinjec v Škocijanu 2 vreči krompirja, J. Porenta v Stopičah voziček zelja. G. Zamida Dobruška vas voziček zelja. — V denarju so darovali: g. Fr. Možina 2 K, g. I. Barle, nadučitelj v pokoju 2 K, g. Tomec, les. trg. v Ljubljani 10 K (pri „Štemburju“), gđe. Fanika Jaklič, natakarica pri g. Košaku 1 K. Kot podpornica uda z mesečnim prispevkom 1 K sta pristopila g. Schiffrer Albin, prakt. in g. Fr. Vadujal, c. kr. gimn. profesor. G. Košak, gostilničar. 1 vrečo krompirja in nekaj zelja. Č. g. Šmidovnik, župnik v Prečni, nekaj repe in zelja. Spoštovana družina Mramorjeva v Bučni vasi nekaj zelja in vrečo krompirja. Neimenovana gospa v Šmihelu 2 K. Č. g. Martin Pečarič, kaplan pri Sv. Križu (Gorenjsko) 10 K. — Plemenitim dobrotnikom povrni Bog in nam nakloni novih!

Loterijske številke.

TRST, 6. novembra 70 68 3 83 72

Sejmi na Dolenjskem v mesecu novembru.

V Metliki 16.; v Kandiji 18.; na Raki 19.; v Št. Lovrencu ob Temenici 23.; v Zatičini in v Krškem 25.; v Št. Ruprtu 29.

Tržne cene v Novem mestu.

Imenovanje	Hektl. po		Imenovanje	Hektl. po	
	K	h		K	h
Šenica	20	81	Leča	11	71
Rž	13	66	Bob	9	76
Koruza	14	31	Ajda	12	36
Oves	8	45	Proso	12	36
Ječmen	11	71	Soršca	14	31
Krompir (mernik)	1	20	Lan	—	—
Fižol	11	71	Jajca po 5 za 40 vinarjev.		
Grah	11	71			

Tujci v Novem mestu.

Hotel Koklič: Dobida, dvorni svetnik, Šelovin L., Starkelj L., dr. Fetichek Frankheim, dr. Žerjav, Kovač Fr., Pöschl A., Praunseis J., dr. I. Oražen iz Ljubljane; nadv. Višnikar, Arko J. iz Ribnice; Stöger H. iz Zagreba; Jokl H. iz Jägerndorf-a; Trebitsch M., Schischka J. iz Dunaja; Grahovin J., Kutschera M. iz Trsta; Heinrich A. iz Reke.

Hotel Pošta: Vendranin F. iz Dutovlj; Pavlica U. iz Rihemberga; Šalamon A. s soprogo; Luigi C. iz Trsta; Plut D. iz Črnega vrha; Trojé M., Grahek K. iz Semic, dr. Pegan V., dr. Šlebinger J. iz Ljubljane; Šuklje J. iz Metlike; Mauser M. iz Pristave; Perpar M. iz Struge; Kalan J. iz Gribelja.

Jakše J.: Štampfl B. iz G. Čačice; Mohar F. iz Loškega potoka; Brulih M. iz Kranja; Voglar T., Voglar I. iz Dob.

Dražbeni oklic.

E 503/9

6

Dne 18. novembra 1909 dopoldne ob 10. uri bo pri spodaj označenih sodnji, v izbi št. 6 v Novem mestu dražba zemljišča vl. št. 562 k. o. Zagorica.

Nepremičnini, ki jo je prodati na dražbi, je določena vrednost na 422 K 16 vin.

Najmanjši ponudek znaša 281 K 98 vin., po tem zneskom se ne prodaje.

Dražbene pogoje, ki se obenem odobre in listine, ki se tičejo nepremičnine (zemljiško knjižni izpisek, hipotekarni izpisek, izpisek iz katastra, cenitvene zapisnike i. t. d.), smejo tisti, ki žele kupiti, pregledati pri spodaj označenih sodnji, v izbi št. 5 med opravnimi urami.

Pravice, katere bi ne pripuščale dražbe, je oglasiti pri sodnji najpozneje v dražbenem obroku pred začetkom dražbe, ker bi se sicer ne mogle razveljavljati glede nepremičnine same.

O nadaljnih dogodkih dražbenega postopanja se obvestijo osebe, katere imajo sedaj na nepremičninah pravice ali bremena ali jih zadobe v teku dražbenega postopanja, tedaj samo z nabitkom pri sodnji, kadar niti ne stanujejo v okolišju spodaj označenih sodnje niti ne imenujejo tej v sodnem okraju stanujočega pooblaščenca za vroče.

C. kr. okrajna sodnja Rudolfovo, oddelek II.,

dne 29. septembra 1909.

(243)

Učenec

se takoj sprejme v trgovino s špecijskim blagom in železnino, ki je dovršil vsaj ljudsko šolo in je star 14 let. Trgovina z mešanim blagom Franc Guštin v Metliki. (241-3-2)

Ustanovljeno 1899 **IVAN SVETEC** Ustanovljeno 1899
brivec in vlasuljar

izdeluje vsa vlasuljarska dela, kupuje zmešane in rezane ŽENSKÉ LASE po najvišji ceni. V zalogi ima vse toaletne stvari, posebno svetovno znani original Bayrum tekočina proti izpadanju las in prhut, prhut izgine tekom enomesecne uporabe popolnoma po njegovem navodilu. Pravi Amerikan-Petrol tudi proiskusen za rast pomladka las posebno pri otrocih. (11-24-26)

Neprecenljiv Nusiol, barvilo za lase in brade, prekaša vse dosedanje iznajdbe, čudovit uspeh sedajnosti, neškodljiv, zdravniško preiskan.

Zraven tega priporoča svoj Brivski Salon, urejen z najnovjšimi komforti, s hitro, čisto, dobro postrežbo želeč mnogobrojnega obiska.

Rudolfovo, Glavni trg. (Nasproti mestne hiše.)

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo 198 0-10)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

 4¹/₂%

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Naznanjam, da imam v zalogi vedno frišno in trpežno blago vsake vrste za častite gospode duhovnike.

Tudi slav. p. n. občinstvu naznanjam, da imam v zalogi vsake vrste moderne šofe ter tudi nepremodljiv tirolski loden za haveloke.

Tudi imam narejene haveloke vsake velikosti za gospode in dečke po nizki ceni.

Dijakom znižane cene!

Jakob Mikolič, (235-4-2)

krojaški mojster, Novo mesto, Veliki trg št. 92

priporoča se preč. duhovščini v izdelovanje vsakovrstne obleke, posebno — talarje, površnike itd. —

po najkusejšem in najnovejšem kroju. — Izdelujem vsako v to stroko spadajoče delo natančno po mer.

Priporočam se preč. duhovščini, da me blagovoli počastiti s cenjenimi naročili, zagotavljajoč, da bodem vedno skrbel, da izvršim vsako naročilo v največjo zadovoljnost prečastitih naročnikov.

Slav. p. n. občinstvu priporočam svojo dobro urejeno krojaško delavnico,

v kateri delajo najboljše delavske moči; zatorej se jamči za elegantno, lepo in moderno izvrševanje naročil, kakor tudi zato, da se vsaka v moji delavnici narejena obleka lepo prilega.

Dne 16. t. m. ob 10. uri dopoldne se bodo v Prečni na **prostovoljni javni dražbi**

od od Miha Zdravje-ta kupljenega posestva in sicer štiri njive in ena hosta prodalo. (24)

Stavbeno podjetje Znidarčič & Stepančič

Gorica, ulica Mattioli

filijalka v Kandiji pri Novem mestu

se priporoča sl. občinstvu in drugim korporacijam za izdelovanje vsakovrstnih stavbenih del.

Prevzema nadzorstvo in izdelovanje načrtov ter statičnih računov.

Za obila naročila se topla priporočata

(170-0-17)

Znidarčič & Stepančič.

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dne 11. febr. 1909 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOUVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22 v Ljubljani.

(50 43-37)